

Az egyetemi könyvtárak igyekeztek tanszéki kutatási forrásokat mozgósítani annak érdekében, hogy a felsőoktatási szférában helyrehozhatatlan hiányok keletkezését elkerüljék. Ez azonban – amint a finn elemzés rámutat – a dokumentumok elérhetőségét gyengíti (ld. a cikk, 24.p.). Míg világszerte az a törekvés, hogy a kis, szakszerűtlenül kezelt gyűjtemények szerepét nagy szolgáltató központok vállalják át, a pénzhiány ezzel ellenkező irányban fejti ki hatását.

A könyvtárközi kérések csökkenését magam nem tapasztaltam, azonban a postai árak növekedése a működési költség emelkedésében jelentkezik, amely végső soron az állománygyarapítástól von el pénzüsszeget.

A karbantartás hiánya mára az egy-két éve még jónak mondható eszközpark elavulását eredményezte, ez ismét a dokumentumok elérhetőségét veszélyezteti.

Új épület átadására, teljeskörű átalakításra, férőhelyek számának bővítésére nem került sor. A felbukkanó részeredmények egy-egy könyvtárigazgató partizánakciójának eredményeként születtek.

Az egyetemi könyvtárak ügyfeleit, hallgatókat, oktatókat és kutatókat egyaránt – joggal – egyetlen dolog irányítja: meg kell találniuk a munkájukhoz szükséges, megfelelő dokumentumokat, és fel kell használniuk a korábban dokumentált ismereteket. Oda vándorolnak, ahol kényelmesebb körülmények között és bizonyos esetekben (főként humán területen) nagyobb valószínűséggel találják meg.

Ezt a folyamatot az egyetemi könyvtárak nem indikálják, hanem kénytelenek tudomásul venni. Nem minden esetben szerencsés, ha 10-20 éve adott tudományág szolgálatában álló kollégák azért nem tájékozthatják a körükben felnövő nemzedéket, mert a hátuk mögött elfogy a hely és a dokumentumbázis. Kényelmes, tágas, mindennel felszerelt „alma mater”-ben miért ne olvasnának, tanulnának szívesen az egyetemi polgárok?

Hogy a sokat vitatott tendencia ne okozzon problémát a dokumentum-ellátásban egyéb feladatot vállaló közkönyvtárak számára, én egyetlen megoldást látok: az egyetemi könyvtárak fejlesztésére kell fordítani megfelelő forrásokat mindaddig, amíg a potenciális olvasói kör (azaz a hallgatói létszám) növekszik. A normatív támogatás már ígéretes kezdeményezés ebben az irányban. Ha ez országos méretekben megvalósulhatna, átadhatnánk tapasztalatainkat finn rokonainknak.

Cserey Lászlóné dr.
az Állatorvostudományi Egyetem
Központi Könyvtára igazgatója

Közös gondok

A finn szerző cikkét elolvasva nem vigasztal, hogy a finnországi egyetemi könyvtárak hasonló gondokkal küzdenek, mint a magyarok. S a gondok között ott is a legsúlyosabb: az állománygyarapítás csökkenése, a gyűjtemények szegényedése. A helyzet hasonlóságát, esetenként azonosságát a Veszprémi Egyetemi Könyvtár néhány adatával szeretném érzékeltetni.

A hazai helyzetre is jellemző, hogy az egyetemi költségvetés és a könyvtári beszerzésre fordítható összeg aránya folyamatosan romlik. **Míg az egyetemi költségvetés 1993-ról 1996-ra kb. megkétszereződött, addig a könyvtári állománybeszerzésre fordított összeg a Veszprémi Egyetemi Könyvtárban mindössze 30%-kal növekedett, ami 1 éves szintentartást sem biztosít!**

A magyar egyetemi könyvtárakat is sújtja a dokumentumok áremelkedése, melynek mértékét a szerző az időszaki kiadványok esetében a legutóbbi esztendőben 20%-ra teszi. A forint leértékelés hatása további súlyos gondot jelent könyvtárainknak. **A Veszprémi Egyetemi Könyvtár folyóiratmegrendelésén is látható ez a tendencia. 1998-ra az 1997-ben megrendelt külföldi szakfolyóiratoknak mindössze 63%-át rendelhette meg a könyvtár az előző évinek megfelelő keretből.**

Tuulikki Nurminen is említi, hogy a mutatók még rosszabbak, ha a hallgatói létszám emelkedését is figyelembe vesszük. **A Veszprémi Egyetemnek 1990-ben 697 nappali hallgatója volt, 1997-ben pedig már 3797. Ez több, mint ötszörös emelkedés. A beszerzési keret ugyanezen időszak alatt csupán kétszerezésre emelkedett. A kép még sötétebb, ha vizsgáljuk az új szakok nagy számát, amelynek esetében a könyvtári háttérrel ki kellett építeni, létrehozni, s ez a drága kézikönyvek, alapl művek visszamenőleges beszerzését is jelenti. 1990 óta a Veszprémi Egyetemen indított új szakok: műszaki informatikai, környezetmérnöki, kémia, műszaki manageri, gazdálkodási, idegenforgalmi, angol és német nyelvtanári, színháztörténeti, környezettan tanári. Sajnos nem mondhatjuk el jó lelkiismerettel, hogy ezeknek a szakoknak könyvtári háttérét sikerült megteremteni.**

A magyar egyetemi könyvtárak esetében is hasonlóan torz az állománygyarapításra fordított összeg megoszlása dokumentum-típusonként, nálunk is a folyóiratelőfizetésre fordított összeg teszi ki a teljes beszerzési keret túlnyomó többségét. **Az elmúlt években a Veszprémi Egyetemi Könyvtár a dokumentumbeszerzésre fordított összeg kb. 90%-át fordította a külföldi folyóiratok előfizetésére.**

Hasonlóan csökken, nehezedik nálunk is a könyvtárközi kölcsönzés, mint a finn egyetemi könyvtárakban, s a fő ok itt is a bevezetett kölcsönzési díj. Könyvtárunk évtizedek óta viszonylag sokat kérő, és állományának nagyságához képest sokat is szolgáltató könyvtár. Az elmúlt években mindkét tevékenység csökkenése megfigyelhető, ami különösen a hallgatói létszám növekedése mellett meglepő. **A Veszprémi Egyetemi Könyvtár 1990-ben 1593 dokumentumot küldött és 2476-ot kapott, 1997-ben 1493 dokumentumot küldött és 2103-at kapott.**

Veszélyes tendenciának tartom a Tuulikki Nurminen által említett példát, a joensuu-i egyetemét, „ahol a gyarapítást illető döntési jogot és finanszírozást nagyrészt az intézeteknek adták át a központi könyvtárból, és a szolgáltatások terén a megrendelői modellt, valamint a fizetéses megoldást preferálják.” Éppen a gyűjtemények szegényedése, a gyarapítás szükségessége indokolja, hogy azt a keveset, amit az egyetemi könyvtár beszerz, minél hatékonyabban bocsássa használatra az olvasók minél szélesebb körének. Összegyetemi érdek az, hogy a beszerzett dokumentumok a lehető leggyorsabb feldolgozás után a biztonsági berendezésekkel ellátott, őrzött és hosszan nyitvatartó olvasótermekben legye-

nek hozzáférhető az oktatók és hallgatók részére, és a nyilvános online katalógust távoli hazai és külföldi érdeklődők is elérjék. A tapasztalat azt mutatja, hogy a tanszéki, intézeti könyvtárakban elhelyezett dokumentumokat csak szűk körben használják, ezek így nem szolgálják a teljes tudományos közönséget. Lehetséges, hogy speciális dokumentum beszerzések kutatási témák terhére tanszéki, intézeti könyvtárak részére történjenek, azonban költségvetési forrásból elsősorban a szolgáltatásra képes központi könyvtárak támogatása célszerű.

A finn szerző cikke sok érdekes és a magyar egyetemi könyvtárakra is vonatkozó megállapítást, gondolatot tartalmaz. Szeretném emlékeztetni a szakmai közvéleményt, hogy a magyar egyetemi könyvtári állományról 1992 és 1995 között, egy remélt világbanki támogatás előkészületeként, sok szempontú, átfogó vizsgálatok születtek. Ezek a kutatási jelentésekben és (természetesen rövidítve) a szaksajtóban is megjelentek. Ezekben a dokumentumokban ugyanezekkel a gondolatokkal találkozhatunk, amelyek Tuulikki Nurminen cikkében megjelentek. Mivel a magyar egyetemi könyvtárak állományának fejlesztése – a sürgető szükségesség ellenére – nem történt meg, a korábbi évek megállapításai sajnos időszerűek maradtak.

**Egyházy Tiborné dr.
a Veszprémi Egyetem Központi
Könyvtárának igazgatója**

Gondolatok...*

Előljáróban le kell szögezni, hogy az elmúlt években döntően megváltozott a könyvtárak hagyományos funkciója. A dokumentumok gyűjtése, feldolgozása és rendelkezésre bocsátása helyébe az információk szolgáltatása került előtérbe.

A dokumentumok birtoklása mellett és/vagy helyett fontosabb az információhoz való hozzáférés biztosítása. A könyvtáraktól ma már nem várható el, hogy arra az esetre gyűjtsék a dokumentumokat, ha potenciálisan szükség lenne rájuk, hanem éppen akkor legyenek képesek fellelni és rendelkezésre bocsátani azokat, amikor igénylik. Tehát a fejlődés trendje, eltérően a klasszikus könyvtártól – amelynek még ma is egyik mérőszáma a birtokolt dokumentumok száma – az információk központok, az információ-elérési bázisok kialakulása. Ezek mérőszáma nem az állomány nagysága, hanem a nyújtott információ gyorsasága és pontossága.

A fejlesztési stratégia felhasználó- és problémaorientált: az alapvető cél az, hogy a szolgáltató az információ eszközével segítséget nyújtson a felhasználók feladatainak és problémáinak megoldásához, a döntések előkészítéséhez. Elvi alapja az információ azon értelmezése, amely szerint csak a valamely probléma megoldásához szükséges, ismeretgyarapodást eredményező közlés, dokumentum

* A szerző jelen hozzászólásával együtt a BME KTK helyzetéről, fejlesztésének súlypontjairól szóló tanulmányát is eljuttatta szerkesztőségünkbe. Ezt júniusi számunkban közöljük.

tekinthető információknak. A fejlesztés irányait az határozza meg, hogy

- a könyvtárnak mely felhasználókat kell kiszolgálnia;
- e felhasználóknak mely feladatok, problémák megoldásához, milyen típusú döntések meghozatalára van szüksége információra;
- a szükséges információk biztosításához milyen típusú szolgáltatásokat kell nyújtania, és mely szolgáltatások könnyíthetik meg leginkább a problémák, feladatok megoldását;
- milyen módon fokozható a könyvtári és tájékoztatási munka hatékonysága.

Ehhez olyan dokumentumszolgáltatást kell megteremteni, hogy a felhasználók akkor is hozzáférjenek az adott szakterület irodalmához, ha az könyvtárakban vagy az országban nem található meg.

Tehát a könyvtáraknak meg kell oldaniuk

- a világ teljes publikus dokumentumterméséből a tájékozódás lehetőségét,
- a primér információ iránti igény kielégítése céljából ehhez a hazai lelőhely megállapításának lehetőségét,
- a primér információ bárholnán történő beszerzésének és bárhová eljuttatásának lehetőségét.

Az állománygyarapítás kontra hozzáférés kérdésben határozottan a hozzáférés, a dokumentumszolgáltatás irányába kell elmozdulni.

A könyvtárak szakmai tevékenységét, szolgáltatásait alapvetően az határozza meg, hogy mely felhasználókat kell kiszolgálniuk.

A BME KTK felhasználói magától értetődően

- a BME magyar és külföldi hallgatói,
- az egyetemi oktatók, kutatók,
- az egyetem dolgozói,
- más felsőoktatási intézmények hallgatói,
- a külső felhasználói kör.

Az egyetemen belüli felhasználók kiszolgálásán túlmenően tehát a könyvtárra feladatok hárulnak a külső felhasználói kör vonatkozásában is, nevezetesen képesnek és alkalmasnak kell lennie arra, hogy kiszolgálja

- az ország más műszaki egyetemlein dolgozó felhasználókat;
- a felsőfokú műszaki oktatás és kutatás tekintetében állami, nemzetközi felhasználókat;
- a matematika, fizika, szerves kémia területén országos felhasználói kört;
- az ipari kutatás és fejlesztés terén jelentkező vállalati, intézeti felhasználókat.

Az állománygyarapítás problémái

A beszerzési keretek reálértékének csökkenése az elmúlt években jelentős mértékben szűkítette a magyarországi könyvtárakban a dokumentumok számát. A külföldi könyvbiztosítás volumenének folyamatos mérséklődése mellett 10 év alatt mintegy 40%-al csökkent a külföldi folyóiratok száma. Míg 1985-ben 20.625 folyóiratféléseget fizettek elő a hazai könyvtárak, addig ez a szám 1996-ra 12.454 címre csökkent. Az előfizetett példányszám tekintetében a csökkenés 38%-os volt ugyanezen időszak alatt. Folyamatosan növekszik azon megszüntetett előfizetések száma is, amelyek egyedüli példányként találhatóak az országban.

A központi költségvetés helyzete az eljövendő néhány évben is olyan lesz, hogy a felsőoktatásnak valószínűleg kevesebbel kell majd többet elérnie. Közhelynek számít, de valójában illúzió az a megállapítás, hogy a hazai állományfejlesztés legelső feltétele a nagyságrenddel nagyobb finansziális lehetőség. Ennek megléte magával vonná a mennyiségileg és minőségileg magasabb szintű állománygyarapítást, a magasabb fokú szervezettséget. A könyvtáros társadalomnak fel kell ismernie a koordináció-kooperáció, az összefogás szükségességét.

A szűkös anyagi lehetőségek valamelyest ellensúlyozhatók az erők összesítésével:

- a gyűjtőkörök pontosítása,
 - kooperatív állománygyarapítás,
 - egyeztetett folyóirat-rendelés,
 - egymás állományáról kölcsönös tájékoztatás,
 - könyvtárközi kölcsönzés elektronikus úton,
 - adatbázisok együttes előfizetése révén
- és így tovább.

A felsorolt lehetőségek közül – több felsőoktatási és országos szakkönyvtár közreműködésével – mára jelentős eredmények valósultak meg: pl. a „Közelkat” (közös felsőoktatási könyvtárközi lekérdező rendszer), amely különféle hazai könyvtári rendszerek és az intézmények katalógusainak együttes lekérdezését oldotta meg. Vagy a SwetScan folyóirat tartalomjegyzék szolgáltatás adatbázis együttes előfizetése és szolgáltatása.

Fonyó Istvánné
a Budapesti Műszaki Egyetem
KTK mb. főigazgatója

Alábbvaló nemzet vagyunk? A felsőoktatási szakirodalmi ellátásban bizonyosan!

Északi testvéreink felsőoktatási könyvtárai bajban vannak, mert az utóbbi években országosan csökken az állománygyarapítási keret. Erről szól Tuulikki Nurminen cikke, amelyhez a Szerkesztőség szíves felkérésére lehetőséget kaptam hozzászólni.

Nem kell sokat bizonygatni, hogy a téma nálunk is időszerű. Saját, e témakörben írt cikkeim egyre nagyobb részt tesznek ki közleményeimből, még ha csak a számszerű vizsgálatokat közlőket sorolom is fel (Irodalomjegyzék, 1–12). Nurminen cikke érdekes összehasonlításra ad alkalmat országainkról, s mivel nem mondható, hogy eddigi munkásságom hazai prófétává tett volna, megkísérlem, hogy Nurminen mutasson rá bajainkra.

1993 óta csökken a finn felsőoktatási intézmények állománygyarapítási kerete. Hogy ennek mi az oka, arra nézve érdekes magyarázattal szolgál a szerző:

szerinte azért fogy a beszerzésre fordított pénz, mert 1989 óta az államtól kapott támogatásban nincs megszabva a gyarapításra fordítandó összeg, az intézmények maguk döntenek el, mennyiért vesznek könyvet és folyóiratot. Sietünk megjegyezni: a felsőoktatási támogatás egészére nem panaszkodik Nurminen. Nem arról van tehát szó, amire a magyar olvasó automatikusan gondolna: más, létfontosságú kiadásokra kell a pénz, netán az oktatók elbocsátásának elhárítására, a fizetéseknek a létminimumhoz közelebb emelésére, a düledező falak renoválására, esetleg az éhező diákok ingyenkonyhájára. Nem. Jól látható ez az I. táblázat II. alegységéből. 1992 óta stagnál ugyan a felsőoktatási intézmények költségvetése (finn márkában stagnál!), de előtte olyan erősen nőtt (öt év alatt csaknem megkétszereződött), hogy könnyen hajlunk arra, miszerint nem veszteglésről, hanem egy elfogadható szintű egyensúly beálltáról van szó. A könyvtári keretek visszaesésének eszerint egyszerűen az az oka, hogy a felsőoktatási intézmények szerint elég ennyiért beszerezni szakirodalmat.

Vajon elég-e?

Ezt a kérdést nehezebb megválaszolni, mint hirtelen gondolnánk. Maga Nurminen sem válaszolta meg, bár egyértelmű, hogy ő a csökkentést káros dolognak tartja. Próbáljuk meg az igen vagy nem kimondását a finn–magyar összehasonlítás alapján megtenni.

Néhány alapadat.

Magyarország lélekszáma 1996-ban 10,2 millió volt, Finnországé ennek éppen a fele, 5,1 millió. Hogy hány egyetem és főiskola van Finnországban, nem tudtuk kideríteni, pedig nem mindegy. Feltételezzük, hogy Finnországban kevesebb a felsőoktatási intézmény a magyarországi 53-nál (állami). Ha így van, az azonos pénzkidadás jobb könyvtári ellátottságot takar. Azt is csak feltételezni tudjuk, hogy a felsőoktatás hallgatói összetétele nem nagyon tér el a két országban.

A cikkből az derül ki, hogy a könyvtári rendszer nagyjából hasonló a miénkhez, egyetemi, kari és intézeti könyvtárak hálózatából áll. Bár az intézménytípus adatok lennének igazán érdekesek, csak országos szintű összehasonlításra van mód.

A hallgatói létszám támpont lehet az *országos* (!) összehasonlításban, ha a fent említett potenciális eltéréseket a megengedhetőség határán belülállónak tételezzük fel. Bár adataink csak hozzávetőlegesek, 1996-ban közel *azonos volt a diáklétszám* a két országban, mintegy 140 000 hallgató tanult mind a magyar, mind a finn felsőoktatásban. Eszerint Finnországban kb. kétszeres a beiskolázottság mértéke, ha a lakossági korfa nem nagyon tér el országainkban. (A finn hallgatói létszámra a cikk egy főre jutó beszerzési adataiból következtettünk.) A diáklétszámok alapján kijelenthetjük, hogy az állománygyarapítási kiadások az ellátottság mértékével valósnak vehető arányban állnak. Könnyebb összevetés kedvéért forintosítottuk a finn márkát.

Míg 1996-ban a magyar felsőoktatási könyvtárakban szűken egymilliárd forint jutott beszerzésre (10), addig Finnországban háromszor ennyi! Ezt ítéli rossznak, sőt veszélyesnek Nurminen, ettől félve kongatta meg a vészharangot. Hogy egy kicsit vigasztaljuk, felhívjuk figyelmét egy összefüggésre, amit saját számaiból kaptunk: a beszerzés összege az 1992-es csúcstről 1996-ra 14%-kal csökkent, 95,5 millió márkáról 82,2 millióra. Ha az intézmények terhelése nőtt volna, akkor a beszerzés összes intézeti kiadásból való részarányának növekedni kellett

volna. Nemhogy nem nőtt azonban a részarány, hanem éppenséggel csökkent, (1,8%-ról 1,5%-ra). A csökkenést tehát nem a szűkölködés okozta. Magyarországon az áremelkedés üteme olyan nagy, hogy még az effektíve csökkenő előfizetések mellett is nő a könyvtárra költött részarány a tudományos intézmények költségvetéseiből, mert a költségvetések ugyebár korántsem emelkednek ilyen ütemben (4).

A cikkből azt is megtudtuk, hogy 1996-ban 10 millió márkát adott az állam „pántlikázva” a könyvtári beszerzések támogatására. Valószínűleg ennek köszönhető, hogy az 1995-ös beszerzési összeg, amely azonos volt az 1994-essel, 8 millióval nőtt 1996-ban. Az intézmények nem nyelték le a pótségi pénzt, hanem arra költötték, amire adták nekik, megnövelték vele az állománygyarapítási keretet. Nagyon érdekes lenne megtudni, hogy a magyar felsőoktatási intézményeknek 1997-ben kiosztott 500 millió forint nyomán hogyan alakult az 1997-es beszerzési keret az egyes intézményekben 1996-hoz képest, különös tekintettel arra, hogy itt aztán bizonyosan égető szakirodalmi hiányok pótlására kellett volna a könyvtáraknak adott támogatás (9, 11, 12).

Mivel hazai helyzetünkről azt mutattuk ki, hogy a minimálisan elfogadható ellátottsághoz képest legalább kétszeres beszerzési keretekre lenne szükség az orvostudományban (8), alapkérdésünkre igen a válasz: a finn felsőoktatási intézmények szakirodalmi ellátottsága országos szinten jónak mondható, rossznak semmi esetre sem. Itt kell megjegyeznünk, hogy a tényleges ellátottságot az intézményi szint fejezné ki a legjobban. Mivel Finnországban minden bizonyítással jóval kevesebb egyetem és főiskola van, mint nálunk, az egy-egy könyvtárban lévő anyag terén még nagyobb a különbség Finnország javára. Nem véletlen, hogy pl. az élettudományokban magasban felette van a finn tudomány publikációs színvonal a magyarnak (13, 14).

A cikk más tanulságokkal is szolgál – ezek fölött sem szabad elsiklani.

A szerző automatikusan a hallgatói létszámhoz viszonyítva fejezi ki az ellátottság mértékét, akár pénzről, akár beszerzett kötetről van szó, de egyáltalán nem fejt ki (még csak nem is utal rá), hogy miért dolgozik e mérőszámmal. Ez azért zavaró, mert az intézmények szakirodalmi igényei – és az ellátottság milyensége – egyáltalán nem a hallgatói létszámtól függ, sokkal inkább az oktatott és kutatott szakterületről. Mint látni fogjuk, közvetve Nurminen adatai is ezt bizonyítják.

Az egyetemek számára kötelező a tudomány világszínvonalú művelése (nálunk is az lenne), abból az egyszerű megfontolásból kiindulva, hogy enélkül az oktatás színvonala nem lehet egyetemi. Az egyetemnek tehát elsőrendű kötelessége beszerezni a tudományos szakirodalmat. Erre viszont egyáltalán nem áll az a nálunk szélteben-hosszában bevett nézet, miszerint több szem többet olvas – ahogy sugallja ezt a hallgatói létszám és a szakirodalmi igények nemritkán könyvtárosok által is szorgalmazott összehorogtatása –, hanem éppen ellenkezőleg: az intézményi koncentráció egyedül is képes javítani az ellátottságot. (Ha mondjuk a négy magyar orvosegyetemet összevonnák kettővé, a kétszeres könyvtári keret legalább kétszer jobb szakirodalmi helyzetet teremtene az új könyvtárakban, dacára a megnövekedett olvasói körnek.) A szakirodalom-szükséglet meglehetősen nagy létszámfüggetlenségének fő oka az, hogy a tudományos szak-

irodalom fő hordozója a folyóirat. Különösen így van ez a legnagyobb volumenű *science* szakterületeken (5–10).

Lássuk be, hogy a *hallgatók* szakirodalmi igényeit minimális pénzből ki lehet elégíteni, ha tényleg a szakirodalomra gondolunk, s nem a tananyagra, ami különben inkább csak a filológiai szakterületeken jelent könyvtári feladatot, a természettudományi és alkalmazott tudományi hallgatók, sőt sok társadalomtudomány hallgatóinak túlnyomó többsége is elsősorban a megvett tankönyvekből tanul. Ugyanis az a szakirodalom, amivel a hallgatók szembesülnek, szinte teljesen azonos azzal, ami az oktatóknak kell, hogy művelni tudják a tudományt, s ezzel egyetemi szinten tartásuk az oktatás színvonalát. Mire föl akkor a hallgatói létszámhoz való viszonyítás?!

A finn adatok érdekes közvetett bizonyítékkal szolgálnak a szakterületi különbségek fennállásáról. A bizonyíték a márka/hallgató értékek intézményi szórása, ami akár háromszoros is lehet az egyetemek közt. Teljesen biztos az, hogy ezek az eltérések nem az ellátottsági szintek különbségeit rejtik, hiszen ahol lélekszám alapon a magyarnál hatszor többet fordítanak szakirodalomra országosan, ott egyszerűen elképzelhetetlen az, hogy az egyik helyen a szükségesnél kétháromszor kevesebbet adjanak ki folyóiraatra és könyvre. (Kirívóan többet nyilván sehol sem adnak ki.) A márka/hallgató értékek szórása csakis a *szakterületi különbségek* miatt lehet, illetve kisebb mértékben eredhet abból is, hogy egyes intézményekben esetleg kicsi a diáklétszám – a folyóiraatokra viszont így is elő kell fizetni.

A finn beszerzési keretek közel kétharmada folyóiraatokra megy el. Itt is eléggé szerencsétlen az összevonas, lévén a folyóirat/könyv arány is diszciplína függő. A társadalomtudományokban és a filológiában kisebb a folyóiratok szerepe, a természettudományokban, élettudományban igen nagy (1–6, 10). E vonatkozásban jelentős a különbség az egyetemek és a főiskolák közt is. Az egyetemek sok folyóiraatra fizetnek elő, a főiskolák kevésre (12). Ezzel kapcsolatban tanulságos összevetéseket kaphattunk volna egy kis spektrális elemzéssel.

E néhány észrevételt csak azért tettük, mert úgy véljük, nagyon jó lenne, ha a meglévő sok és jó adatból egyszer kihozná a szerző mindazt, ami bennük van. Magyarországon egyelőre messze van a hivatalos adatgyűjtés attól, hogy a finn felméréshez hasonló színvonalú elemzést lehessen csinálni, hiába küldenek olyan sok helyre adatot, beszámolót szegény magyar könyvtárosok. Pedig nekünk sokkal nagyobb szükségünk lenne a bölcs (ön)megismerésre, mint finn rokonainknak. Ennek híján ott tartunk, hogy a nyomorenyhítónek szánt alamizsnák is félremennek, elpredálódnak, elenyésznek (8, 10, 12).

Marton János
a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem
Központi Könyvtára igazgatója

IRODALOMJEGYZÉK

1. MARTON János:

Az élettudományi folyóirat-ellátottság alakulása Magyarországon 1970–1976. =
Tudományos és Műszaki Tájékoztató 26: 396–399 (1979)

2. MARTON János–PÁVAI-VAJNA Erzsébet–TERJÉK Zsuzsanna:
Szükségletek, ellátottság, takarékoság. *Biokémiai folyóiratok előfizetése Magyarországon.* = *Könyvtári Figyelő* 29: 30–39 (1983)
utánközlésre átvette: *Az Orvosi Könyvtáros* 23: 244–259 (1983)
3. MARTON János:
Az élettudományi magfolyóiratok előfizetése Magyarországon 1974 és 1983 között. = *Könyvtári Figyelő* 32: 173–177 (1986)
4. MARTON János–ZSIGÓ Ildikó:
Drágulás, drágítás, halódás. Végveszélyben a tudományos folyóiratellátás? = *Magyar Tudomány* 35: 723–726 (1990)
utánközlésre átvette: *Könyvtáros* 40: 651–654 (1990)
5. MARTON János–ANVEILER Judit–TÓTH Erika:
Hét szűk esztendő. A magyar tudomány információellátásának leromlása 1978–1985 között – négy élettudományi diszciplína külföldi folyóirat-beszerzéseit például véve. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* 38: 325–328 (1991)
6. MARTON János:
Tudósok tudása: természettudományi információellátás Magyarországon. = *Az MTA Könyvtár Közleményei* 30: 181–187 (1992)
7. MARTON János:
A magyar tudományos könyvtárak lepusztulása az elmúlt 25 évben. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* 42: 3–6 (1995)
8. MARTON János:
Mi kell a magyar felsőoktatási és tudományos könyvtáraknak? A világbanki pályázat állománygyarapítási direktívái. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* 42: 451–456 (1995)
9. SZÉNÁSI Edit–VIRÁG Réka–MARTON János:
A tudomány árad, a könyvtárak apadnak, mi lesz a tudással? (A vezető orvostudományi folyóiratok fogyatkozása Magyarországon.) = *Orvosi Hetilap* 45: 2463–2466 (1995)
10. MARTON János:
A felsőoktatási intézmények szakmai könyv- és folyóirat beszerzésének tervezett támogatásáról. = *Magyar Felsőoktatás* 1997/4: 14–15 (1997)
11. ZSIGÓ Ildikó–FAZEKAS Mónika–MARTON János–BARTA Rita–DÓRA Krisztina:
Az élettudományok idézetelemzéssel azonosított szakterületei és tudományterképe. = *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás* 44: 258–263 (1997)
12. MARTON János–SÓTI, Lilla:
A felsőoktatási intézmények szakirodalmi ellátásának támogatásáról. = *Magyar Felsőoktatás* 1997/10: 16–18 (1997)
13. ZALLÁR Ildikó–HULESCH Helga–HAJAGOS Mária–SAMU Krisztina–MARTON János:
A tudományos középmezőny tíz országának publikációs aktivitása az élettudományok vezető külföldi folyóirataiban. = *Orvosi Hetilap* 138: 2855–2861 (1997)
14. MARTON, J.–HULESCH, H.–ZALLÁR, I.:
Intensity breeds effectivity. = *Scientometrics* 41: 411–415 (1997)